

Odpovědnost intelektuálů

Ladislav Hejdánek

◆ fragment, česky, vznik: nedatováno

◆ fragment, Czech, origin: nedatováno

Odpovědnost intelektuálů

Člověk je první a zatím jediný ze živých tvorů, žijících na této planetě, který je schopen svou činností narušit a zničit podmínky nejenom jakékoli aktivity a vůbec života svého, ale života jakéhokoliv – nebo alespoň všeho vyššího života. V poslední době se hodně pozornosti věnuje stále postupující ohroženosti tzv. životního prostředí. Nejde o sebevražedně motivované jednání, nýbrž o nezamýšlené, vedlejší produkty lidské aktivity, jejíž účinnost dosahuje stále extrémnějších hodnot. Každá činnost má ovšem své vedlejší důsledky; to ostatně neplatí jen o činnosti lidské, ale je to charakteristické pro aktivitu všech, i těch nejnižších živých organismů. Vzdělání lidské činnosti je však v rozhodující míře závislé na její promyšlenosti a záměrnosti. Čím má být nějaká akce účinnější a čím pronikavější mají být její důsledky, tím pečlivěji musí být taková akce naplánována a při provádění kontrolována. Náročnost takového podnikání stále vzrůstá; nároky jsou kladeny především na úroveň intelektuální práce, která vposledu rozhoduje i o úrovni opatření ryze technických. Bez spolupráce intelektuálně zdatných a odborně vyškolených specialistů už není myslitelné žádné společensky významnější podnikání jakéhokoliv druhu, a to nejenom pokud jde o vyvinutí nových metod, ale dokonce i jen pokud jde o pouhé udržení dosavadních aktivit v běhu. Zjistěte, intelektu sám nestačí; ale ekonomická síla společnosti může být úspěšně shromážděna a náležitě využita zase jenom na základě projektů vysoce racionálních, jež mohou vypracovat pouze lidé vysoce inteligentní a vzdělaní. Potřeba takových lidí je stále naléhavější a stoupá kvalitativně i kvantitativně. Úroveň dnešního průmyslováka je srovnatelná s úrovní inženýra z minulého století; početní stav technické inteligence se od té doby zmnohónásobil. Jedním z významných parametrů dobře fungující společnosti je procento vysokoškoláků a středoškoláků, kteří nejenom vystudovali, ale vykonávají práci přiměřenou jejich odbornému vzdělání. Je-li počet absolventů středních a vysokých škol ve společnosti nízký anebo mají-li nějak omezené možnosti uplatnění, svědčí to vždy o nějaké společenské chorobě (v tzv. rozvojových zemích někdy jen o nedostatku), kterou stojí za to analyzovat. Jestliže je v nejvlastnějším zájmu každé společnosti, aby dala co nejširšímu počtu svých inteligentních a vzdělaných příslušníků co největší a nejlepší příležitost k tomu, aby svou inteligenci a své vzdělání uplatnili, a jestliže to přece jenom některá společnost nedělá, je třeba se tázat, proč tomu tak je, a také jaký zájem na tom může mít ta nebo ona její skupina nebo vrstva. V takovém případě se vlastně exponuje především otázka vztahu mezi inteligencí a mezi vládnoucí skupinou nebo vrstvou.